

Nr 241.

Af herr **Eriksson** i Grängesberg, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t* angående utredning rörande skogsarbetarnes ställning och lefnadsförhållanden m. m.

I motion nr 88 vid 1909 års riksdag föreslog landshöfding Widén att Riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära utredning såväl om skogsarbetarnes ställning och lefnadsförhållanden i Norrland samt, i den mån det finnes önskligt, äfven i andra i detta afseende därmed jämförliga landsdelar som ock angående de åtgärder, som må finnas nödiga för tillgodoseende af behovet därstädes af en under sund ekonomiska och hygieniska förhållanden lefvande duglig skogsarbetarestam, och dels därefter vidtaga de åtgärder och, i den mån Riksdagens medverkan kräfves, till Riksdagen göra de framställningar, som af denna utredning föränledes.

I motionen påvisas, med stöd af läkareuttalanden, de ytterst dåliga bostads- och lefnadsförhållanden som de norrländska skogsarbetarne äro underkastade. Motionären framhåller vidare att äfven skogshandteringens målsmän börjat få ögonen öppna för betydelsen af en under sund och ekonomiskt betryggande förhållanden lefvande god skogsarbetarkår. Han framhåller »att trävarubolag tagit sig an sina skogsarbetare för att göra deras lif drägligare, till deras nyttjande uppfört timmerkojor af annan och bättre beskaffenhet, än de i motionen beskrifna, samt äfven i öfrigt vidtagit åtgärder för bättre tillgodoseende af dessa arbetares förhållanden. Men därmed är ej nog; åtgärderna härutinnan böra sättas i system, så att de kunna mera allmänneligen genomföras. Det är endast härigenom de sociala vådor kunna aflägsnas, som eljest kunde blifva följen af ett låt-gå-system i detta stycke.»

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott tillstyrkte motionen, hvar efter den bifölls af Andra kammaren.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 4 saml. 90 häft. (Nr 241.)

Första kammarens första tillfälliga utskott afstyrkte däremot bifall till motionen i hvad den berörde de egentliga skogsarbetarne samt föreslog beträffande flottningsarbetarnes bostadsförhållanden, att Riksdagen måtte besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande huruvida i flottningsstadgan eller i annan författning böra upptagas bestämmelser därom, att på ställen vid allmän flottled, då sådant är af nöden, skola finnas bostäder, uppförda för flottningsmanskaper och underkastade i tillämpliga delar samma föreskrifter som öfriga till flottled hörande byggnader. Första kammaren biföll detta utskottets yrkande, hvilket blef, sedan Andra kammaren frånträdt sitt förut fattade beslut och biträdt detsamma, Riksdagens beslut.

Som skäl för sitt afstyrkande om utredning rörande skogsarbetarnes ställning och lefnadsförhållanden framhåller Första kammarens tillfälliga utskott bland annat, att »Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 30 maj 1907 anhållit om en utredning om lämpligaste sättet för åstadkommande af en undersökning och statistisk utredning rörande landtarbetarnes lefnadsförhållanden samt framläggande för Riksdagen af de förslag, som med anledning därpå kunna synas påkallade. Det förslag, som med anledning härpå af kommerskollegium utarbetats, läser bland annat afse specialundersökningar rörande såväl särskilda arbetaregrupper, såsom skogs- och flottningsarbetare, betodlingsarbetare o. s. v., som ock särskilda spörsmål, såsom bostadsfrågan, formerna för anställning m. m. Därest en dylik plan för arbetsstatistikens utsträckande till landtarbetarne varder af Kungl. Maj:t godkänd och de säkerligen rätt afsevärda medel, som komma att erfordras för dess genomförande, blifva af Riksdagen beviljade, skulle alltså däri komma att ingå äfven den statistiska undersökning af skogsarbetarnes i Norrland och därmed likställda landsdelar lefnadsförhållanden, som motionären påyrkar.»

Den undersökning utskottet åsyftade har under föregående år påbörjats i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts till 1910 års riksdag aflåtna af Riksdagen bifallna proposition, hvari föreslogs, att till anordnande försöksvis inom kommerskollegium af statistiska undersökningar rörande landtarbetarnes lefnads- och arbetsförhållanden skulle anslås 12,500 kronor.

Denna nu påbörjade undersökning afser dels regelbundet återkommande utredningar om olika jordbruksförhållanden, arbetslön, arbetstid m. m., dels successivt fortgående representativa lokalundersökningar, dels ock specialundersökningar rörande särskilda arbetaregrupper, såsom torpare, statare, daglönare, tjänstehjon, trädgårdsarbetare, mejeriperso-

nal, skogs- och flottningsarbetare, fiskare, betodlingsarbetare, utländska jordbruksarbetare m. m.

Ingen torde förneka att icke detta är ett vidt omfattande arbetsprogram, som kommer att kräva lång tid och mycket arbete för att kunna slutföras, och det relativt blygsamma belopp, som blifvit anvisadt för ändamålet, inger heller icke förhoppningar om motsatsen. I första hand torde undersökningen komma att koncentreras på insamling och bearbetning af uppgifter, som kunna lämna en allmän öfverblick öfver de egentliga landtarbetarnes lefnadsförhållanden. På fullt riktiga skäl komma specialundersökningarna först i andra hand. Äfven vid dessa specialundersökningar torde de egentliga landtarbetarnes förhållanden, som tillbörligt är, först komma till skärskådning.

Detta synes äfven framgå af följande yttrande i ofvannämnda sakkunniges betänkande:

»Vid sådant förhållande och då en närmare kännedom om ifrågasvarande arbetargrupper (skogs-flottningsarbetare) lefnadsförhållanden bör vara af stort intresse att erhålla, vill det synas kommitterade, att en dylik utredning, när verkställandet af en sådan påkallas, bör ingå uti de planerade landtarbetareundersökningarna.»

Man kan med stor sannolikhet antaga att under sådana förhållanden det kommer att dröja många år, innan resultatet af en undersökning om skogsarbetarnes lefnadsförhållanden kan föreligga.

Skogsarbetarnes lefnads- och främst deras bostadsförhållanden äro af den art, att de påkalla statsmakternas snara uppmärksamhet och varma intresse. Provinsialläkarne i Norrlands skogsbygder ha, tid efter annan, därom lämnat värtaliga vittnesbörd, hvarom landshöfding Widén i sin ofvannämnda motion lämnar en intressant redogörelse. Utöfver dessa af läkare gjorda uttalanden tillåter jag mig anföra ett par karakteristiska skildringar, hämtade ur dagspressen.

I en norrlandstidning var infördt våren 1909 följande bref från en skogsarbetare till småbruks- och skogsarbetareförbundets förtroende-man.

»Får härmed lämna några sanningsenliga uppgifter om bostadsförhållandena för skogsarbetarna: Undertecknad m. fl. åtog oss timmerkörning åt Johannesdals trävaruaktiebolag vintern 1908.

Vi blefvo hänvisade att under arbetet bebo en gammal upprutten koja, som hvarje människa med hjärta i bröstet skulle ha ansett som oanvändbar åt djur. Taket i kojans hade störtat ned, och sågo vi vid vårt inträde i densamma endast en massa snö och jord. I största hast reparerade vi den anvisade bostaden, uti hvilken de första nätterna äfven

hästarna måste beredas rum. Hur det kändes att bo på detta sätt kan knappast beskrivas. Vi fingo emellertid lof att finna oss i vårt öde. Vi ordnade det så godt vi kunde för såväl hästar som folk, men likväl voro både kojans och stallet så eländiga, som de kunde bli. Hur mycket man än eldade på kvällen, var det på morgonen så kallt, att vattenhinken måste ställas på elden, om man skulle få något ur den. Till följd af den värme, som på kvällen slog upp mot taket, droppade det vatten ned i britsen, så att man för att skydda sig måste ligga i de våta kläder, man haft på sig i arbetet på dagen. De klädtrasor, man möjligen hade torra på kvällen, voro på morgonen genomvåta.

En körkarl (namn), som bodde i kojans och låg närmast väggen, iklädde sig en kväll, då det var mycket kallt, en tjock kappa, så att han icke skulle frysa ihjäl under natten. För att skydda sig för droppet lade han intill väggen en ränna, i hvilken vattnet skulle få samla sig. Sedan han tillknäppt kappan väl och lagt sig sade han till mig: »Jag kommer troligen att sofva godt i natt, så jag skall bedja dig, att du väcker mig i god tid, så att jag får gå och se om hästen.» Då tiden var inne att gå till stallet väckte jag honom, men han kom ej ur fläcken. Han hade nämligen frusit fast vid väggen. På natten hade vatten samlat sig i rännan, som emellertid runnit öfver. Så småningom hade vattnet blifvit is, och vår kamrat hade frusit fast vid väggen. Med en knif som vapen lyckades jag dock efter åtskilligt arbete få honom befriad från »famntaget».

Då vi började undersöka, funno vi, att vi under madrassen hade stora isvalkar. Under hufvudkuddarna var isen på sina ställen ända till 7 tum tjock.

Det är inte underligt, att man blir offer för influensa och andra sjukdomar, då man måste lefva under dylika förhållanden. Också fingo de flesta af oss ligga sjuka längre eller kortare tid. Jag blef sjuk i influensa och fick ligga till sängs i åtta dagar. Riktigt återställd blef jag ej förrän efter flera veckor.

För hästarna var det icke bättre. Af den värme, de hade på kvällen, tinade snön upp på taket och vattnet droppade sakta ned öfver hästarna, hvars svansar ibland på morgnarna sågo ut som en enda isklump.

Bostadsförhållandena äro i allmänhet öfverallt häromkring lika eländiga. Vid bifloderna efter Ljungan äro bostäderna emellertid åtminstone försvarliga.

Jag vill härmed för mina medbröders och afdelningskamraters bästa vädja till förbundsstyrelsen att göra hvad göras kan för att få dessa

skriande missförhållanden botade. Hvad som skall göras, bör göras snart!

Går det icke på annat sätt, så bör det genom lagstiftningen åläggas bolagen att bygga ordentliga stallar och kojor. Eljest går folket under.

För afdelningen (nr)
(Namn.)

Utöfver hvad vi förut sagt är med sanningen öfverensstämmande, intyga vi på heder och samvete, samtidigt som vi instämma i krafvet på bättre bostäder i skogarna och vid flottlederna.

(Ort) den 13 januari 1908.

(Namn.) (Namn.) (Namn.)»

I en annan Norrlandstidning lästes samma år följande, skrifvet af en skogsarbetare:

»När jag för två år sedan arbetade med timmerhuggning åt Sandarne bolag å Elfros skog vid den så kallade Råbergsflon, bodde jag i en be-
dröflig koja.

När min kamrat och jag skulle flytta in i kojans, befanns den vara en gammal otäck håla, full med is å britsar, väggar och golf. Ja, golf är väl orätt att säga, ty något sådant fanns ju inte.

När isen tinat bort, befunnos väggar och britsar fulla utaf otäcka svampar och mögel. I kojans midt var eldpallen, på hvilken vi fingo elda. Att nästan all röken kommer in i kojans är ju ingenting ovanligt. Så äfven här, hvarför vi blefvo som rökta sillar innan våren.

Det blef inom kort flera timmerhuggare i kojans, och alla utsattes de för en svår och ihållande hosta. Såg man på upphostningarna, befunnos de vara svarta som sot. Att det var smuts och rök, som vid andningen förts in i lungorna och sålunda åstadkom hostan är ju alldeles tydligt, och att ofantligt många angripas af lungot i sådana pinorum är då alldeles säkert.

Något vattentätt tak fanns icke, hvarför det vid inträffande töväder strömmade vatten genom taket och ner i våra bäddar samt matförråd. På golfvet eller rättare sagt marken bildades vid sådana tillfällen en trefflig blandning af vatten, spånor, jord och matrester (usch!), hvilken smörja ibland gick upp till fotlederna.

Ett fönster fanns visserligen, men det blef så svart af rök, att något dagsljus svårligen kunde tränga igenom detsamma.

Dessutom var kojans kall och dragig, isynnerhet som dörren ständigt måste stå öppen för att vi ej skulle alldeles rökas ihjäl.

En annan, som jag för några år sedan bodde i å Öfverhogdals skog, var af körarna om hösten uppbyggd på en frusen myra. När vi då flyttade in i kojans och började elda så att det blef varmt, tinade myran upp, hvarför vi för att kunna gå på det gyttjiga golfvet måste utlägga klåfvar å detsamma. Att det rök in alldeles förfärligt, behöfver jag väl ej nämna.

Att det går an att bygga ordentligt bevisas däraf, att bolagen åt sina stubbknektar och sådant folk nästan alltid uppföra bra stugor, äfven om de ej kunna använda dem mer än en vinter. Så hade Ljusne-Voxna bolag i sommar uppfört en stuga på ett skifte å Ytterhogdals skog. Hon rödmålades och gjordes fin, ty timmertummare och afmätare skola bo där i vinter.

Nu hade bolaget i höstas kolvedhuggare på samma skifte. En huggare begärde då af bolaget att få flytta in i stugan och bo där, medan han arbetade med kolved åt bolaget, men det gick naturligtvis inte för sig. Stugan skall stå tom i månadtal, tills herrarna komma, och arbetaren fick sörja för husrum själf bäst han kunde.

Ser man t. ex. på bolagsinspektörernas praktfulla bostäder — hvilken skillnad är det icke på dessa och arbetarnas usla kojor!

Man kan sannerligen icke hjälpa att underliga tankar födas i ens hjärna, när man tar saker och ting i betraktande. Icke får man förundra sig öfver, om en och annan skulle börja fundera, om det icke vore på tiden att jämna dessa förtryckets och rofferiets fogdeborgar med jorden.»

Äfven om det skulle ligga någon öfverdrift i dessa uttalanden är det uppenbart att här föreligger ett allvarligt missförhållande, som icke statsmakterna kunna lämna obeaktadt. Jag är icke blind för de extra kostnader, som ofta kan uppstå för uppförande af goda bostäder i skogarne vid en tillfällig timmerdrifning. Men vi få icke glömma, att människors och djurs lif och hälsa äro värdefullare att få bevarad än några hundra kronors större utlägg för vederbörande skogsafverkare. Det kan ju synas, som om denna angelägenhet skulle kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt utan statsmakternas ingripande, men här, som på så många andra områden, har arbetsgifvaren en ekonomisk öfvermakt, som arbetarne af egen kraft icke förmå bryta. Sant är, att icke alla skogsafverkare ha lika dåliga bostäder för sina arbetare, men de, som redan ha det bra ordnad, torde icke ha något att invända emot att deras försumliga konkurrenter af statsmakterna tillhållas att ordna det bättre.

Skogsarbetarne ha sedan långliga tider förstört sin hälsa och ri-

skerat sina lif i de stora skogarne. De ha fullgoda skäl för sitt kraf, att statsmakterna i en snar framtid på allvar tar upp deras lefnads- och främst deras bostadsförhållanden till allvarlig granskning. Det kan icke vara rättvist eller billigt, att låta dessa olidliga bostadsförhållanden fortfara år efter år i väntan på en i en aflägsen framtid kommande undersökning. Den för frågans bedömande nödvändiga utredningen bör med *allra första* vidtagas, antingen genom landtarbetareundersökningar eller på annat sätt.

Denna utredning bör icke begränsa sig uteslutande till Norrland. Äfven i andra landsdelar med stora skogar torde missförhållanden af liknande art föreligga.

Under åberopande af det anförda tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta verkställa utredning rörande skogsarbetarnes ställning och lefnadsförhållanden i Norrland samt, i den mån det finnes önskligt, äfven i andra i detta afseende därmed jämförliga landsdelar och därefter vidtaga de åtgärder och, i den mån Riksdagens medverkan kräves, till Riksdagen göra de framställningar, som af denna utredning föranledes.

Stockholm den 5 februari 1912.

Bernh. Eriksson.
